

Põltsamaa Vallavolikogu määruse eelnõu
„Põltsamaa valla Lemmikloomade pidamise eeskiri“
seletuskiri

I Sissejuhatas

1. juulil 2026 jõustunud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) muudatused annavad kohalikele omavalitsustele senisest tõhusamad vahendid tagada elanikele turvalisem avalik ruum ning teha järelevalvet ja ennetustööd hulkuvate ja agressiivsete lemmikloomade üle. Seadusemuudatuse tulemusel on omavalitsustel nüüd õigus ennetavalt sekkuda juba ohutunde tekkimisel kogukonnas – näiteks juhul, kui loomapidaja ei järgi lemmikloomade pidamise eeskirja, kui loom on korduvalt lahti pääsenud või ohustanud kogukonna turvalisust muul viisil. Sellisel juhul on omavalitsusel õigus teha ettekirjutus ning selle järjepideval eiramisel määrata rikkujale ka sunniraha.

Täiendavalt võib omavalitsus vahetu ohu tõrjumiseks sekkuda korrakaitsete erimeetmetega. See tähendab, et ohuolukorras võivad omavalitsuse ametnikud siseneda valdusesse, teha seal ülevaatused ning põhjendatud juhul võtta loomapidajalt üle vastutuse looma nõuetekohase pidamise eest. Äärmuslikel juhtudel, kui muud meetmed ei ole andnud tulemust või oht püsib, on omavalitsusel õigus ka loom võõrandada.

KOKS § 22¹ näeb volikogule ette õiguse kehtestada lemmiklooma pidamise nõuded. Eelnõu koostamise hetkel kehtib Põltsamaa Vallavolikogu 16.08.2018 määrus nr 48 „Koerte, kasside ja teiste lemmikloomade pidamise eeskiri“ (edaspidi eeskiri), mis vajab olulist muutmist. Muutmist vajab juba pealkiri, sest koer ja kass on lemmikloomad ja puudub vajadus neid pealkirjas eraldi nimetada, kuid lemmikloomade ring on oluliselt laiem. Lisaks koertele ja kassidele on isikutel kodudes ka muid lemmikloomi, kelle puhul on samuti oluline nende pidamine nõuetekohaselt ja olenevalt liigist vaja välistada väljapääsemine oma territooriumilt, et teisi isikuid mitte ohustada (nt roomajad). Laiendatud on ka omavalitsuse järelevalvet. Seetõttu on parema arusaadavuse huvides mõistlik tunnistada eeskiri kehtetuks ja kehtestada uus redaktsioon.

Käesoleva määruse „Põltsamaa valla lemmikloomade pidamise eeskiri“ eelnõu (edaspidi eelnõu) täpsustab nõuded lemmikloomapidamisele Põltsamaa valla territooriumil. Muudatuste eesmärk on kohustada koera, kassi või valgetuhkru omanikke registreerima oma looma lemmikloomaregistris, et looma oleks kaotsimineku korral võimalik kiiremini tuvastada ja omanikule tagastada, samuti ennetada olukordi, kus lemmikloom – eelkõige lahti pääsenud ja/või ohtlik koer – ohustab inimesi või teisi loomi. Kohaliku omavalitsuse järelevalve eesmärk on tagada avalik kord, kogukonna turvalisus ning kaitsta inimeste ja teiste loomade elu ja tervist agressiivse või muul moel ohtliku looma vastu.

Eelnõu koostamisel on muuhulgas lähtutud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse seletuskirjast ja järgitud teiste kohaliku omavalitsusüksuste parimat praktikat. Seadusega kehtestatud reeglite kordamisel on kasutatud seaduse sõnastust. Seadusesätete kordamine on vajalik eelnõu sisu paremaks mõistmiseks.

II Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu paragrahv 1 sätestab, et eeskiri on täitmiseks kohustuslik kõigile lemmikloomaomanikest füüsilistele ja juriidilistele isikutele ning annab loetelu seadustest, millest tuleb lemmiklooma pidamisel juhinduda. Eeskiri ei laiene põllumajanduslooma pidamisele, sest selleks on seadusega kehtestatud eraldi kord.

Eelnõu paragrahvi 2 lõikes 2 on loetletud eelnõus kasutatavad mõisted. Kehtiva eeskirjaga võrreldes on eelnõus kehtestatud loomapidaja mõiste. Mitte iga isik, kelle valduses on loom, ei ole veel loomapidaja. Loomapidaja kohustused ei teki hulkuvale loomale ajutiselt eluaset ja toitu pakkual isikul, kes teavitab hulkuvast loomast eelnõu § 6 lõikes 8 nimetatud asutusi.

Võrreldes kehtiva eeskirjaga on eelnõus mõistete loetelu täiendatud ohtliku looma mõistega, sest mitte ainult hulkuv loom ei ole ohtlik – samavõrd ohtlik võib olla näiteks valu kannatav või ketis peetav koer.

Täpsustatud on registreerimise mõistet ja eraldi välja toodud kiibi mõiste. Lemmiklooma registreerimise all peetakse silmas looma kiibistamist ja andmete kandmist lemmikloomaregistrisse. See on vajalik põhjusel, et looma kiibistamisest üksi ei piisa: kiibi number tuleb kanda ka registrisse, kus see seotakse infoga looma omaniku kohta. Ainult nii on võimalik tuvastada looma omanikku. Ta täna kehtiva eeskirja § 5 lõike 1 punktide 1 ja 2 alusel on loomapidaja samuti kohustatud tagama looma märgistamise tegevusluba omava veterinaararsti poolt paigaldatava mikrokiibiga või tätoveeringuga ning tagama looma registreerimise lemmikloomade registris. Kuni riikliku lemmikloomade registri loomiseni tuleb lemmikloom registreerida ja kiibistada nagu tänagi kas üleriigilises lemmikloomaregistris või Eesti Loomaaregistri Koja lemmikloomaregistris. Täna otsustab iga veterinaarkliinik või tegevusluba omav veterinaararst ise, millist registrit kasutab.

Planeeritavate veterinaarseaduse muudatustega muutub Eestis alates 1. juunist 2027 koertele, kassidele ja valgetuhkrutele mikrokiibi paigaldamine kohustuslikuks. Selleks loob Regionaal- ja Põllumajandusministeerium PRIA juurde riikliku lemmikloomaregistri, [mille loomine kiideti heaks Vabariigi Valitsuse 14.05.2026 toimunud istungil](#). Praegu on sellise nõude kehtestamine kohaliku omavalitsusüksuse otsustada. Mikrokiibi paigaldamist ja sellega omaniku seostamist saab teha ainult kutsetegevuse loaga veterinaararst. Mikrokiibi number kleebitakse enamasti ka vaksineerimistunnistusele või lemmikloomapassile, mida võib samuti teha ainult veterinaararst. Lemmiku registreerimine aitab kadunud lemmikloomad kiiremini nende pidajale tagastada, vähendab loomade varjupaigas viibimise aega ning toetab loomade heaolu ja vastutustundlikku loomapidamist.

Eelnõu paragrahvi 3 on eelnõus täiendatud lõikega 1, mille eesmärgiks on rõhutada loomapidajatele, et loomale ei tohi põhjustada valu ega kannatusi, mida on võimalik vältida. Lisatud on viide loomakaitseseadusele, milles on põhjalik loetelu loomale kannatusi põhjustavatest tegevustest. Eeskirja § 3 lõige 1, mis sätestab nõuded territooriumile, millel looma peetakse, on eelnõus lõige 2. Eeskirja § 3 lõige 3 on eelnõust välja jäetud, sest pelgalt tunnusmärgi olemasolust ei piisa loomaomaniku tuvastamiseks ja eelnõuga kehtestatakse koera, kassi ja valgetuhkru kiibistamise kohustus. Kui loomaomanik märgistab looma täiendavalt kaelarihmale või rakmetel oleva plaadi või ripatsiga (tunnusmärgiga), on see tema vaba tahe, mis ei vaja omavalitsuse regulatsiooni. Samaselt kehtiva eeskirjaga on eelnõu lõike 3 kohaselt lubatud pidada avalikku kohta pääsemise võimalusega ainult vaksineeritud, steriliseeritud või kastreeritud ja registreeritud kassi. Tekstist on välja jäetud sõnad „nõuetekohaselt märgistatud“, sest tulenevalt eelnõu § 2 lõike 2 punktist 8 eeldab registreerimine kiibi olemasolu.

Eeskirja §-s 3 sätestatud kohustus tagada koerale võimalus rahuldada liikumisvajadust on eelnõust välja jäetud, sest see on hõlmatud loomaomaniku kohustusega tagada

lemmikloomale loomakaitseseadusele ja põllumajandusministri 24. juuli 2008 määruses nr 76 „Lemmikloomade pidamise nõuded“ sätestatud liigikohased pidamistingimused. Loomaomaniku kohustused on eelnõus koondatud 5. paragrahvi.

Võrreldes kehtiva eeskirjaga on eelnõu § 3 lõikes 5 täpsustatud, et loomapidaja vabaneb lemmikloomade põhjustatud kahju eest vastutamisest ainult juhul, kui kahju tekkis seeläbi, et looma kasutati vahetu ohu tõrjumiseks kellegi elule või tervisele. Kehtivas eeskirjas on looma kasutamine lubatud igasuguse õigusvastase tegevuse takistamiseks. Muudatuse põhjuseks on asjaolu, et mitte iga õigusvastane tegevus ei õigusta lemmikloomade rünnet. Looma kasutamine ohu tõrjumiseks on õigustatud ainult juhul, kui täidetud on mõlemad tingimused: see on mõõdapääsamatult vajalik kellegi elu või tervise kaitseks ning kahju tekitamine on juba alanud või suure tõenäosusega algab kohe. Pelgalt teoreetiline või tulevikus tekkida võiv risk ei õigusta lemmikloomade rünnet.

Eelnõu § 3 lõige 6 on selgitava iseloomuga ja mõeldud ennekõike teadmiseks loomapidajale, millest omavalitsusele ei teki õigusi ega kohustusi. Kaasomandis olevas korteris võib looma pidada kõigi täisealiste korterielanike nõusolekul. Korterehamu hoone ja territoorium ei ole avalik koht, vaid eravaldus, kus kehtivad kaasomandike kokkulepped ja ühistu kehtestatud reeglid, mida loomapidaja on kohustatud järgima.

Eelnõu paragrahv 4 lõikes 1 juhitakse tähelepanu, et lemmikloomaga avalikus kohas viibides tuleb järgida avalikku korda reguleerivates õigusaktides (peamiselt korralduseaduse §-s 55) sätestatud avalikus kohas käitumise üldnõudeid. Lõikes 2 täpsustatakse kohad, kus võib viibida koeraga ilma, et koer oleks jalutusrihmaga kinnitatud. Lõikes 3 sätestatakse kohustus panna koerale ühistranspordis viibimise ajaks suukorv. Suukorvi kandmine ei ole kohustuslik koeral, kellele ei ole võimalik seda panna anatoomiliste iseärasuste tõttu ja väikest kasvu koeral, kes on kas omaniku süles või kandmisvahendis. Kassi võib ühistranspordivahendis vedada ainult suletud kandmisvahendis, mis välistab looma põgenemise.

Võrreldes kehtiva eeskirja § 4 lõikega 4 on näeb eelnõu § 4 lg 5 ette, et lahtipääsemist välistaval viisil võib hoone juurde jätta järelevalveta koera, kes on varustatud tunnusmärgiga. Nõude eesmärk on tagada võimalus viivitamata tuvastada järelevalveta jäetud looma omanikku.

Muudetud on eeskirja § 4 lõikes 7 sätestatud soovitus kasutada pimedal ajal loomaga liikudes nähtavust parandavat eset. Eelnõu § 4 lg 8 kohustab loomaomanikku tegema endast kõik olemeva, et halva nähtavuse korral või pimedal ajal asulavälisel teel lemmikloomaga liikudes märkaks teised liiklejad looma õigeaegselt, näiteks varustama looma helkurrihma või -vööga. Kohustus on vajalik ennekõike lemmikloomade elu ja tervise tagamiseks, vähendades märkimisväärselt liiklusohu loomale.

Eelnõu paragrahv 5 sätestab loomapidaja kohustused. Võrreldes kehtiva eeskirjaga on oluliste muudatustena loomapidajale ettenähtud kohustus varustada vähemalt kolme kuu vanune kass, koer ja valgetuhkur nõuetekohase kiibiga, registreerida loom lemmikloomaregistris ning korraldada lemmikloomade vaktsineerimine sellele loomaliigile ettenähtud korras. Muus osas sisulisi muudatusi ei ole.

Eelnõu paragrahv 6 reguleerib hulkuvate loomade püüdmist, nende omaniku kindlakstegemist ja hulkuva looma paigutamist varjupaika. Käesoleval aastal on Põltsamaa Vallavalitsus sõlminud koostöölepingu Tartu linnaga ja varjupaigateenuse osutamise lepingu MTÜ-ga Tartu Koduta Loomade Varjupaik, mõlemad lepingud lõpevad 31.12.2026. Varjupaik korraldab koostöös Põltsamaa Haldusega hulkuvate loomade püüdmist, nende omaniku

kindlakstegemist, pidamist, vajadusel hukkamist ja utiliseerimist. Eelnõu § 6 on täiendatud sätetega, mis võimaldavad loomaomanikul paremini aru saada, millised toimingud teeb varjupaik pärast seda, kui lemmikloom on kinni püütud ja varjupaika toimetatud. Vabariigi Valitsuse 16.04.2002 määruse nr 130 „Hulkuvate loomade püüdmise, pidamise ja nende omaniku kindlakstegemise ning hulkuvate loomade hukkamise kord“ näeb kohalikule omavalitsusüksusele ette kohustuse korraldada hulkuva looma kirjelduse võimalikult laialdase avaldamise veebilehel, ringhäälingus, ajalehes jm, mis tagab teabe jõudmise võimalikult kiiresti igaheni, kes seda vajab. Eeskirjas selline regulatsioon puudus ja käesoleva ajani ei ole vald seda kohustust täitnud. Kohustuse täitmine on oluline ennekõike selleks, et teave jõuaks looma tegeliku omanikuni, kes saab asuda looma tagasi nõudma. See vähendab hulkuvate loomade arvu ja nende asjatut hukkamist, vähendades samaaegselt valla kulutusi, sest omanikuta looma ülalpidamise, eutaneerimise ja utiliseerimise kulud kannab vald.

Eelnõu paragrahv 7 sätestab lemmiklooma korjuse käitlemisvõimalused. Kehtiv eeskiri lemmiklooma matmise korda ei reguleeri, ent selle kehtestamine on vajalik, vältimaks loomaomanike eksiarvamuse või teadmatuse läbi lemmiklooma ebasobivaasse kohta matmist ning hoida seeläbi ära lõhnahäiringute ja bakterite leviku ning põhjavee saaste.

Eelnõu paragrahv 8 sätestab järelevalve ja vastutuse, mis on alates 1. juulist 2026 oluliselt muutunud. KOKS §-de 65¹ ja 65² kohaselt teeb kohalik omavalitsusüksus riiklikku järelevalvet lemmikloomapidamise täitmise üle, sealhulgas on vallal õigus teha ettekirjutusi ning määrata ettekirjutuse täitmata jätmise korral asendustäitmine ja sunniraha. KOKS § 65¹ lõike 2 kohaselt on igakordselt rakendatava sunniraha ülemmäär 6400 eurot. Sama paragrahvi 3. lõike kohaselt võib vald riikliku järelevalve tegemiseks kohaldada korrakaitseseaduse §-des 30 ja 32 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid, milleks on küsitlemine, dokumentide nõudmine, isiku peatamine ja õigus nõuda temalt isikut tõendava dokumendi esitamist, saada isikusamasuse tuvastamist võimaldavaid ütlusi ja andmeid isiku elukoha kohta, ning vahetu ohu tõrjumiseks korrakaitseseaduse §-des 50 ja 51 sätestatud erimeetmeid, milleks on õigus siseneda valdaja nõusolekuta tema valduses olevale piiratud või tähistatud kinnisasjale, ehitisse, eluruumi või ruumi, avada uksi, väravaid ja kõrvaldada muid takistusi ning ruumid läbi vaadata. Kohalikul omavalitsusüksusel on vajadusel õigus võtta üle need lemmikloomapidaja kohustused, mis on seotud looma nõuetekohase pidamisega, võtta lemmikloom tema senisest elukohast ära ja paigutada varjupaika. Varjupaika paigutamise võimatuse korral võib vallavalitsus anda looma ajutiselt ka kolmanda isiku või hoiukodu vastutava hoole alla.

Määruse rakendamisega seotud tegevused ja kulutused

Määruse rakendamisega kaasneb vajadus alustada eelnõu § 6 lõikes 3 sätestatud kohustuse täitmiseks Põltsamaa valla territooriumilt kinni püütud hulkuvate loomade kohta teabe avaldamist vähemalt Põltsamaa valla veebilehel ja ajalehes.

Põltsamaa vallal tuleb võimalikult kiiresti ühineda üle-eestilise lemmikloomaregistriga, et Põltsamaa valla elanike lemmikloomad oleks võimalik sinna registreerida ja hõlpsasti tuvastada.

Põltsamaa Vallavalitsuses tuleb määrata järelevalve pädevusega ametnik, kes saab teha riikliku järelevalve menetlustoiminguid ja viia läbi väärtemenetlust. Kui selline ametnik puudub, on vajalik kas olemasoleva ametniku koolitamine ja tema ametijuhendi täiendamine või järelevalveametniku ametikoha loomine.

Määruse rakendamisega kaasneb vallale rahaline kulu (seoses vallale lisandunud riikliku järelevalve kohustusega, järelevalve toimingute läbiviimisega, lemmiklooma pidamise

kohustuse ülevõtmisega, kinni püütud hulkuva looma andmete avaldamisega, järelevalveametniku koolituskulu ja/või tööjõukulu), mille suurus ei ole eelnõu koostamise hetkel prognoositav.

V Eelnõu kooskõlastamine ja avalikustamine

Määrus on Põltsamaa Vallavalitsuse poolt heaks kiidetud 31.08.2026 ja edastatud menetlemiseks Põltsamaa Vallavolikogule.

Määruse vastuvõtmiseks on vajalik volikogu poolthääle enamus (alus KOKS § 45 lg 5).

Määrus edastatakse avaldamiseks Riigi Teatajas.

VI Määruse jõustumine

Määrus jõustub kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.